

DOMOVINA

Štev. 22.

V Ljubljani, 30. maja 1919.

Leto II.

Nekaj o zavarovanju na kmetih.

Glavni namen zavarovanja je, da priden in delaven človek, v slučaju, če se mu pripeti kaka nesreča, bolezen, ali da postane vsled starosti nesposoben za delo, da v vseh takih slučajih dobi sredstva na razpolago, da more kljub nezmožnosti za delo živeti človeka vredno življenje. Bolezen, nezgode, starost, to so stvari, ki nam jih daje narava in posamezen človek je proti njim popolnoma brezmočen. In dolžnost človeške družbe, države je, da za take reveže poskrbi in jih ne pusti bezmočne trdi usodi. To zahteva tudi že sama gola hvaležnost, katero moramo imeti do takih ljudi, ki so pridno in pošteno delali za človeško družbo, dokler so bili zdravi in mladi. Hvaležni jim moramo biti za storjeno delo. Slab sin bi bil oni, ki bi svojega starega očeta samo radi tega pustil v bedi in pomanjkanju, ker ne more vsled slabosti več delati na polju.

Zavarovanje, katero zahteva pravičnost in hvaležnost, je pri drugih stanovih že zelo razširjeno, na kmetih pa do danes ne poznamo skoro nobenega drugega zavarovanja, kakor zoper ogenj. — Zlasti delavstvo si je v vseh državah s svojim organiziranim in trdnim nastopom priborilo veliko zakonov, ki delavca varujejo v slučaju bolezni, nesreče, v slučaju invalidnosti in v slučaju starosti. Delavec, ki nima veliko lastnega premoženja, ki ima samo to, kar zasluži s svojimi rokami, bi bil v slučaju bolezni največji revež, ne preostalo bi mu drugega, kakor razposlati svojo ženo in otročiče po svetu beračit, sam pa bi v kakšni šupi čakal, da se ga usmili kako dobro srce. Človeška družba pa delavca, ki nam je delal stroje in druge potrebščine v takih slučajih ne sme zapustiti.

Za delavce, ki delajo po tovarnah in pri raznih obrtnikih je že kolikor toliko poskrbljeno, za delavce, hlapce in dekletke, ki delajo na kmetih od zore do mraka in še po noči, pa ni skoraj nič poskrbljeno. Če se hlapec ali dekla pri vožnji iz gozda ponesreči, jo gospodar ne bo dolgo časa gledal doma ležati, pogal jo bo v bolnico in ko pride recimo brez roke ali s kako drugo poškodbo ven, ne dobi nobene podpore več. Delati ne more, prijeti mora za beraško palico. Isto je v slučaju bolezni. Posebno, ako bolezen traja dalj časa. Posebno je tičnica delavci so največji reveži. Oni so pravi invalidi, delati ne morejo, poskrbljeno za nje pa tudi ni. Nazadnje ga privedejo v domovinsko občino in tu je izpostavljen vsem mogočim neprijetnostim, zlasti, ako si je bolezen nakopal pri delu daleč od svoje domovinske občine.

Pa ne samo hlapec ali dekla, ki nima prav nobene svoje njivice, sta potrebna zavarovanja za vse one slučaje, v katerih sta nesposobna za delo, ampak tudi velika večina naših kmetov. Kmetije na Slovenskem so tako zelo majhne, da komaj, komaj dajejo vsakdanji kruh. — Ako naš mali kmet zbolí, je revščina tu. Polje mu daje tako malo, da ničesar nima, kar bi prodal, da bi dobil denar za zdravnika in zdravila. Če je bolezen kratka, še ni tako hudo, naravnost žalostno pa je pri kmetiji, v kateri zbole član na daljši bolezní. Radi pomanjkanja denarja, naš kmet ne gre k zdravniku, rajše leži bolan mesece in mesece in nazadnje umre, ko bi mogoče z zdravniško pomočjo še okrevail. Koliko mladih kmetov umre samo radi tega, ker vsled pomanjkanja de-

narja ne iščejo o pravem času zdravniške pomoči. Veliko naših malih kmetov pa se bavi tudi s kako postransko obrtjo, ker ima premalo polja. Dela na pr. čevlje na račun kake tovarne. Ker dela doma na svojem domu, ni nikjer zavarovan in če zbolí, se tovarnar zanj ne zmeni.

Naša mlada država bo morala za svoje revnejše prebivalstvo veliko bolj poskrbeti, kakor je to delala ranjka Avstrija. Uvesti bo morala bolniško nezgodno in starostno zavarovanje tudi na kmetih, zlasti za dekletke in hlapce in za male kmete in za takozvane domače delavce. S tem se bo zmanjšalo število beračev, občine bodo imele manj občinskih revežev in v marsikakšni rodbini bodo v slučaju nesreč ali bolezni rešeni velikih, težkih skrbi. —

Dalje je za naše kmetovalce tudi zelo važno zavarovanje živine. Živina je pravzaprav za našega kmeta edini dohodek: kadar pa mu pogine kaka žival, si radi pomanjkanja denarja ne more kupiti druge, revščina vedno bolj raste, živinoreja peša bolj in bolj. Živina našega kmeta živi in v slučaju, da to zgubi, mora dobiti nadomestilo v obliki denarja. Delavca žive roke, v slučaju, da jih zgubi, dobi pomoč — zakaj bi bilo pri kmetu drugače?

Na deželi poznajo že danes v veliki meri zavarovanje zoper ogenj. — kmetje so se večinoma že sami prostovoljno zavarovali, ker so uvideli, da je za njih gospodarstvo prevelike važnosti hiša in skedenj in druga gospodarska poslopja. Brez teh poslopij zanj ni življenja. — Zato mora v slučaju, da mu jih ogenj uniči, dobiti nadomestilo — denarno podporo, da si postavi novo hišo, nov skedenj. Naša država bo morala poskrbeti, da tudi to socialno zavarovanje izpopolni in uvede prisilno zavarovanje zoper ogenj, ker so gospodarska kmetijska poslopja za kmetovalca ravno take važnosti, kakor so zdrave roke in noge za delavca. To zavarovanje bo morala država vzeti zasebnikom iz rok, ker nikakor ni pravično, da iz socialnega zavarovanja bogate posamezne zasebne družbe. Zavarovanje zoper ogenj sloni na vzajemnosti, kmetje pomagajo eden drugemu v slučaju požarov. Kar pa denarja od zavarovalnih prispevkov ostane — to gre pa v žep zasebnih ljudi — mesto, da bi se s tem denarjem z raznimi napravami dvignilo kmetijstvo. Zavarovanje živine in proti ognju mora priti pod državno vodstvo — ravno tako kakor vsa druga socialna zavarovanja. —

S temi vrsticami smo hoteli samo malo vzbuditi zanimanje po deželi za prepotrebno razširjenje zavarovanja — v korist kmeta. Kmet je največji stan v državi — zato se mora tudi zanj država malo več pobrigati kakor je to delala do sedaj. —

Nemška grozodejstva na Koroškem.

Gosp. dr. Janko Hočevar, ki se je sedaj vrnil iz vietništva, je obelodanil sledeča grozodejstva:

Nemci so z našimi vjetimi častniki in vojniki ravnali kruto in proti vsem vojnim običajem. Tako so na primer v Rožu kar ustrelili tri naše ujete vojaške brez vzroka. Tako so poročnika Č., ki je poveleval četi proti Labudu, ujeli, ga zaprli, in ko je bil že zaprt, šli k njemu in ga neusmiljeno pretepavali: nemški nadporoč-

nik Grenitzer iz Spod. Dravograda ga je tako klofotal in bil po glavi, da mu je izbil zobe, da so kar vun leteli: revež je od bolečin klical, naj ga vendar ustrelijo. Sedaj leži v Volšpergu. Nekega našega vojnega kurata, ki je pa bil oblečen v uniformo nadporočnika, so ujeli pri Velikovcu in ga s 3 ali 4 vojniki odvedli v Celovec. Drugo jutro so kurata in vojaške v Waisenhauskaserne v Celovcu kratkomalo pod prekim sodom ustrelili, ker so baže pri kuratu našli nekaj kompromitirajočih pisem. Kaj so prodirajoči nemški vojniki po osvobojenem ozemlju grozodejstev nad slovenskim prebivalstvom ugajali, je sploh nepopisljivo. Kierkoli jim je kdo rekel »das ist auch ein Windischer«, so ga neusmiljeno pretepali in pobili ali so pa vrhutega še udrli v njegov dom in ga docela izropali, izplenili, opustošili in uničili. Nemški vandalizem je zdaj po slovenskem Koroškem ugajal take orgije, kakor prej v Srbiji, Belgiji in Franciji. Kdor je le količkaj zaveden Slovenec, so ga popolnoma oropali vse osebne, hišne in gospodarske oprave, vsega živeža in mrtvega inventarja, in ves plen z avtomobili proč odvažali. Najhujša grozodejstva so ugajali v St. Jakobu v R., v St. Janžu v R., v Sinčavasi, v Velikovcu in okolici, v Železni Kapli, v St. Štefanu pri Globasnici, v Spod. Dravogradu itd. Tam so popolnoma razbili Slovence vse domove in gospodarska poslopja, da izgledajo, kakor da so pogorela: še celo vzdane okvire za okna in vrata so jim ven zmetali.

Kar na prosto denunciacijo so obdolžili 23-letnega Franceta Melher iz Kanina pri Sv. Jakobu v R., da je nosil Jugoslovansko strelivo (kar pa ni res). Odnemali so ga iz hiše pred svojega poročnika; ta jim je dejal, naj storijo ž njim, kar hočejo. Nato so ga brez vsake nadaljine preiskave odpeljali v bližnji gozd, ga postavili k drevesu, ga najprvo ustrelili v trebuh, potem pa še zahrbtno v glavo od zadaj. Mladenci je bil takoj mrtev. Istotako so hudobni sosedi naznanili nemškimi vojniki nekega 20-letnega A. Rauter iz St. Jakoba v Rožu, da je prerezal telefonske žice. Ta iako pridni, pošteti in mirni mladenci jim je dokazoval, da on tega ni storil. Vojaki so ga tako zmlatili, da ni niti najmanjši košček kože zdrave na njem, so ga z bajoneti zabodli v vrat in trebuh in mu zadali v glavi izbili globoko luknjo. Ta trpin leži sedaj v Celovcu v neki bolnici: nemški zdravnik sam pravi, da še ni nikdar videl takega reveža, k njemu pa ne pusti nikogar. Enakih slučajev je premnogo, a koroško ljudstvo se sedaj ne upa jih prijavljati in tudi nima nikogar, komur bi jih naznanilo. Nemškim vojniki so pri vseh grozodejstvih pomagali domači Nemci in nemčurji. Cerkve po tem ozemlju so vse oskrunjene. V St. Janžu v R., v Šmihelu pri Pliberku, v Libeličah, v St. Jakobu v R. in drugod so nemški vojniki razsuli hostie po tleh in jih ostentativno jedli. Odnegli so celo vrsto kelhov in monštranc in iste oblečeni v mašniške obleke in plašče prodajali. Streljali so na sohe svetnikov in Marije, plesali po cerkvah in okrog cerkve s kelhi in monštranci v rokah itd. V Svincu (Eberstein) so iz ciborija iz kapele usmiljenih sester v St. Rupertu popivali v gostilni. Vseh teh zločinov niti popisati ni mogoče. Skratka: godil se je nemoteno najhujši vandalizem in največje barbarstvo nad vsem slovenskim prebi-

valstvom na Koroškem. zlasti pa nad nje-
ga voditelji.

Premoženje neprijateljskih podanikov — zaseženo.

Naš minister za trgovino in industrijo je izdal z dne 30. aprila 1918 sledeči sklep, veljaven za celo kraljestvo SHS.

Z ozirom na interese domačega gospodarstva in dela, ki sem jih dolžan ščititi, in na obveznosti, ki jih je prevzela država napram zaveznikom in prijateljem, dalje zaradi povrnitve škode, provzročene državi in njenim državljanom po vojni, za kar skrbeti je moja naloga,

odrejam:

1. Da se vsa podjetja (tvornice, banke, trgovski industrijski in obrtni obrati in delavnice itd.) in imovinski objekti razne vrste (gotovi denar, vrednostni papirji, razni denarni prejemki in nepremičnine) na ozemlju vsega kraljestva, ki pripadajo podanikom ali družbam ali podjetjem neprijateljskih držav, istotako podjetja in imovinski objekti mešana značaja postavijo pod poseben nadzor in sekvester ter podvržejo likvidaciji.

2. Da se vse trgovinske firme, ki so last neprijateljskih podanikov ali ki jih izkoriščajo neprijateljski podaniki na ozemlju kraljestva, postavijo pod poseben nadzor in sekvester ter podvržejo likvidaciji, kakor tudi blago, ki jim pripada.

Denar, ki se dobi iz izkupička vsled likvidacije po točkah 1. in 2., se tudi postavi pod sekvester.

3. Da izgube svojo veljavnost vse svobščine in koncesije, osnovane na posebnih zakonih, ukazih, dekretih ali pridobljene na kakršenkoli način od države (pokrajine) in

drugih pravnih administrativnih enot (okrožij, okrajev, občin) glede raznih podjetij za gospodarsko in industrijsko izkoriščanje, ako so ta podjetja popolnoma ali deloma na ozemlju kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev in ako pripada kapital podjetja (delniški ali nedelniški) docela ali deloma podanikom ali podjetjem (tvornicam, bankam itd.) neprijateljskih držav).

Nalagam vsem okrožnim načelnikom, kakor tudi upravi mesta Beograda in odseku za Banat, Bačko in Baranjo ter pozivljem vse pokrajinske vlade, naj takoj izvedejo vse, kar je potrebno v zmislu zakona, in izvrše ta sklep, vse oblasti pa, naj jim pomagajo pri tem.

Naša deželna vlada za Slovenijo je izdala k temu izvršilno naredbo, ki določa: Nadzorstvo nad izvršitvijo ima državna komisija, ki sestoji iz zastopnikov predsedništva deželne vlade, iz poverjeništev in oddelkov za notranje stvari, za uk in bogočastje, pravosodstva, finance, trgovine, javnih del in kmetijstva. Vsaka sekvestracija se zaznamuje v zemljiški knjigi. Bankam in denarnim zavodom je prepovedano izplačevati neprijateljskim podanikom vloge. Vsak naš državljan je dolžan sodelovati pri popisu in upravi take imovine, ako se pozove k temu delu. Prizna se mu primerna odškodnina. Za nadaljno izvršitev naredbe izdaja predpise in pojasnila načelnik oddelka za trgovino in obrt v trgovinskem ministrstvu.

Razlastitev in razdelitev veleposestev.

III.

Delitev vinogradov.

V ljutomerškem in ormoškem okraju je več velikih vinogradov, ki so last raznih

Nemcev in tujezemcev sploh. Merodajni zaupniki so glede razdelitve teh vinogradov naslednjih nazorov: Vinogradi se ali naj razkosajo (toda ne pod polovico orala) ter prodajo potom javne dražbe. Prebitek odkupnine, ki je ne dobiijo dosedanja lastniki, naj država naloži in iz obresti podpira invalide in vojne sirote. Pri prodaji naj se ozira v prvi vrsti na viničarje, ki so že dalje časa v eni in isti občini, a dosedaj še niso imeli lastnih vinogradov. Ako pa bi bila razdelitev na ta način neizvedljiva, naj se vinogradi ne kosajo. Ustanove se naj raje viničarsko-vinogradsko zadruge, ki bodo pod državnim nadzorstvom oskrbovale obdelovanje. Dohodkov naj bodo v razdeljenem sorazmerju deležni vsi tisti viničarji, ki nimajo lastnih vinogradov, a sodelujejo pri skupnem obdelovanju.

Knezoškofijske graščine v Gornjem Gradu.

Ljubljanska škofija ima v Gor. Gradu na Štajerskem tri graščine (Gor. Grad, Vrbovec in Rudenek). Največ je gozdov, namreč 7457 ha. Skoraj gotovo ostanejo gozdovi državna last. Le one parcele, ki se ne drže glavnih celot (n. pr. Huda gošča, kat. obč. Sv. Duh pri Solčavi) in parcele, ki segajo med zemljišča posamnih posestnikov, naj bi se prodale kmetom, da si zaokrožijo svoja posestva. — Pašnikov je 773 ha. Tudi ti naj ostanejo državna last, a dajo se naj v najem »Pašniški zadruge« v Gor. Gradu na daljši čas. Za nujno potrebno izboljšanje planinskih pašnikov naj da država podporo, ali jih pa naj sama izboljša po svojih organih t. j. zgradijo naj se hlevi, pastirske koče, vodnjaki, korita itd. Ako pa bi hotela država pašnike prodati, naj jih prepusti le »Pašniški zadruge«. Vsekakor pa se naj pašnik »Koprivnica« (nad 4 ha) proda posestnici Mar-

Manica Komanova:

Pri župniku.

(Dalje in konec.)

Spočetka je Tonče večkrat materi poslal kako razglednico, na kateri so bila slikana tuja mesta, kanoni, ogromne ladje in marsikaj drugega še, kar je bilo starki doslej še popolnoma neznano. Poleg običajnega pozdrava jo je vsakikrat tolažil, da naj ne skrbi preveč zanj, ker se bo itak kmalu vrnil.

Mati je sprejemala in hranila te sinove kartice kakor pristno zlato. In kadar ji je postalo silno hudo po odsotnem jedincu, je izvela iz dna stare škrinje robec, v katerem je imela zavite dragocene razglednice. Skrbno razgrnivša robec, je ogledovala zdaj eno, zdaj drugo in lažje ji je postalo pri srcu.

Kmalu pa so Tončetove razglednice izostale in mater je začelo resno skrbeti, kaj se je zgodilo s sinom.

Podala se je k svoji sosedu, ter jej bridko tožila, da so sinova poročila zadnji čas popolnoma izostala.

»Veš kaj napravi, začne pridigovati klepetava sosedu, mahaje z glavjo in rokami, ti kar k gospodu župniku pojdi, pa boš vse zvedela, kaj je s Tončetom. Takole ti povem, dobrega ne more nič biti. Prav gotovo je hudo ranjen, ali pa še celo mrtev. Ali pa — kar Bog ne daj — so ga ujeli Rusi. Huj, Rusi, te živine! Oči mu bodo iztaknili, oči. In če bodo lačni, ga bodo še spekli in pojedli. Pojedli ga bodo, veš. Saj pravim, hvaležna bodi, če je umrl, zadet od kroglice!«

»Beži, beži, čenča, kdo te bo poslušal. Sicer si že stara, a pametna si še presneto malo. Še svoj živ dan nisem slišala, da bi Rusi ljudi jedli.«

»Kaj, kaj, no potem si pa res še malo slišala, reglja sosedu in pač svoj, že itak precej skremžen obraz. »Pa vprašaj gospoda župnika, če meni ne verjameš. Gospod župnik so učen mož, ki so nekaj preštudirali. O, oni dobro vedo.«

»Že vedo, kar vedo. Ampak kdo drugi je tudi še študiral in celo več kakor pa župnik.

Na primer moj Tonče je že eden izmed tistih. Toda Tonče še ni nikoli rekel, da so Rusi take zverine, kakor ti čvekaš, se je odrezala Frnadovka.

»O ti brezbožna razuzdanost, kako si upa govoriti o našem dobrem gospodu župniku. In kako predrzno mu primerja tistega svojega nevernega študenta! Huj! Le čakaj, kazni božja te bo zadela, prav gotovo te bo. Pa saj te je že, le poslušaj me! Tvojega brezverca so Rusi že ujeli in pojedli. Da veš, da so ga!«

»O ko bi so našel kdo, ki bi tebe pohrustal, ta bi gotovo zadobil veliko zaslužnjo pred Bogom, reče razjarjena Frnadovka in se hitro obrne proti domu, ne slušaje ragljačo sosedu, ki je klicala nanjo vse mogoče, nebeške in peklenške kazni.

Vendar je pa Frnadovka sklenila, da vseeno stopi do župnika. Čula je namreč, da vojaška oblast pošilja sezname ranjenih in mrtvih vojakov na okrajno glavarstvo, isto pa potem naprej, na razna županstva. In ker je vedela, da župnik vedno vtika svoj nos v županskeposle, je bila prepričana, da bo župnik bolj vedel, kakor pa župan sam, ako je došlo kako obvestilo o njenem sinu.

Šla je v župnišče.

Župnik, vnet šušteršijanec kakih petdeset let star možakar, obilen, rdečeličen, z zlatoobrobljenimi naočniki na nekoliko zakrivljenem nosu, se je ravno dvignil z mehkega fotelja, ko je vstopila Frnadovka. Z nekam prezirljivim pogledom je premeril vstopivšo ženo, ki pravzaprav ni vedela, kako hoče ogovoriti oholega župnika.

»No žena, kaj hočete, jo vpraša nič kaj prijazno.

»Veste, gospod župnik, jaz bi vas rada vprašala, če bi kaj vedeli za mojega sina, za Tončeta. Zadnji čas mi kar nič ne piše in skrbi me —«

»Skrbi vas, o seveda vas skrbi, jej seže župnik hlastno v besedo. »Ampak žena, ta skrb bi vas nikoli ne morila, ko bi bil vaš Tonče pameten, ter bi takrat vstopil v seme-

Frnadovski se je začela kri po žilah burneje pretakati.

»Da bi moj Tonče ne bil pameten, no mislim, da tega do sedaj še noben pameten človek ni mogel trditi. Kaj tacega se tudi govoriti ne more o človeku, ki je pri vsej svoji revščini z odliko dovršil visoke šole. Da bi pa moral vsak, ki študira, iti v semenišče, kdo bi se pa potem vojskoval? Že mora tako biti!«

»Žena, veste li s kom govorite? Odkod ta vaša ošabnost? Sicer pa že vem, kakšna ste vi. Neka vaša sosedu, razumna, dobra in pobožna ženska, mi je danes zjutraj pravila, kako vi zagovarjate in cenite naše najhujše sovražnike, brezverske Ruse. Ali morete trditi, da to ni res, a?«

»Da bi Ruse zagovarjala, no to pač nima bogve kaj pomena, kajti Rusi prav nič ne potrebujejo mojih zagovorov. Res sva se s sosedo menili o Rusih. Ona je rekla, da so Rusi strašne zverine, ki ljudi jedo. Jaz pa sem dejala, da tega ne verujem in res tudi nikoli verovala ne bom takih budalosti.«

»No, saj tisto tudi jaz ne trdim, da bi bili Rusi ravno ljudožrci, ampak —«

»A vendar mi je sosedu rekla, da ste ravno vi trdili, da Rusi ljudi pečejo in jedo. Ko sem ji jaz to budalost oporekala, me je pa še silila, naj grem kar k vam, češ: gospod župnik ti bodo že povedali, če je res ali ne.«

»Hm, hm, potem me sosedu ni dobro razumela. Da so pa Rusi v pravem pomenu besede živine, to sem pa res rekel in pri tem tudi ostanem. Meni se li čudno zdi, zakaj vi žena zagovarjate te poživinjene Ruse, ki so vam morda vašega Tončeta ubili.«

»Bo-li Tonče ubit, ali se bo zdrav vrnil, to je v božjih rokah. In če ga tudi res v vojni končajo, bodo li mar temu Rusi krivi? Kaj pa morejo oni za to? Nič! Radi ali neradi, boriti se morajo, kakor se morajo boriti naši vojaki. Vsi so nedolžni, prav vsi, ki se morajo vojskovati. O saj oni, ki so res krivi tega mesarskega klanja, pa ne bodo šli na bojišče, prav gotovo ne. Sedeli bodo lepo na gorkem, ter si polnili svoje, že itak debele trebuhe.

Retko, ker leži med njenim posestvom, in ker ta posestnica nima planinskega pašnika. Travniki in njive v Gor. Gradu, na Rečici in v Nazarjih naj se razprodajo manjšim posestnikom ali takim domačinom, ki še nimajo svoje zemlje — Planina »Okrešelj« (927 ha) naj bi se prodala Slovenskemu planinskemu društvu, ki ima na teh parcelah razna svoja planinska pota ter 25.000 kron vredni »Frischaufov dom«. Cela parcela je sploh nerodovitna in davka prosta.

Kolonije v Hrastniku in Trbovljah.

Tudi to je častitljiva relikvija iz absolutistične Avstrije. V teh rudniških krajih so takozvane kolonijske hiše, ki so jih uslužbenci v rudnikih sami zgradili, le stavbišče jim je dovolilo podjetje. Na prodaj stavbišča sploh niso bila. Lastniki takih hiš pa so bili primorani, da so podpisali neko pogodbo, kjer priznavajo za pravega lastnika rudnik, oziroma takozvano bratsko skladnico. Ako bi zgraditelj hiše iz kakršnegakoli vzroka prenehal biti član bratske skladnice, izgubi pravico do hiše ter ima pravico le do neke odškodnine. To zastarelo, očitno krivično uredbo je treba čimprej pravno preiskati in razveljaviti, ker je ravnotako nedemokratično, kakor je kolonsko vprašanje v Istri.

Dz. IV. S.

Nekaj o davkih.

(Dalje.)

Te pristne kmečke države, ki jih je vstvarila samo zemlja in žuljava kmečka pest, pa niso imele dolgega obstanka. Kmet je najsolidnejši material vsake države, najtrpežnejša skala državne stavbe; toda stavba rabi poleg skale tudi malto, lepila, da ne dobi razpok, sicer jo prvi vihar lahko prevrne. To lpcilo je vojaštvo in uradništvo. Prvo stra-

huje roparje od zunaj in razdiralce na znotraj, drugo skrbi za to, da državni ustroj vedno pravilno deluje. In tega lepila je manjkalo večini prvih kmečkih držav, zlasti med miroljubnimi Sloveni, ki so mislili, da je cel svet tako pošten kot so bili sami. Od zapada in severa so se bližali osvojevalci, Ruse, Poljake, Polabske Slovane, Panonske Slovjene i. t. d. si je podvrgla peščica vojaško izborna organiziranih pustolovskih čet; vsakdo izmed teh pustolovcev je dobil kos zemlje in večje število kmetov kot podložnikov, ki so mu morali sezidati grad, odrajtovati desetino, hoditi na raboto, lov i. t. d. Tako so nastali grajščaki in tlačani, plemstvo in priprosto ljudstvo. Grajščaki so seveda zopet drug drugemu garantirali svojo posest, napravili v ta namen zvezo in ustanovili tako plemiško državo, na čelu katere je stal od plemstva popolnoma odvisen kralj ali cesar.

Prvo našo kmečko državo Karantanijo s središčem Gosposvetskim poljem so podjarmili predniki današnjih Nemcev, Bavarci in Franki. V eni roki so imeli križ, v drugi pa meč; pod krinko krščanske vere so prišli v naše kraje, vzeli našemu kmetiču zemljo ter ga naredili za grajskega in samostanskega tlačana. Naše ljudstvo je to deloma samo zakrivilo; mesto da bi šli složno na delo, zidat lastni svoj skupni dom, so se prepirali, kdo bo prvi; ena stranka je še celo sama poklicala Nemce na pomoč, ki so, spoznavši razmere, podjarmili vse skupaj. Obenem so prodirali ob Donavi iz Bavarske, naselili med slovenske kmete svoje ter ustanovili Avstrijo z Dunajem na naših lastnih tleh, kateri so pridružili skoro vse slovenske dežele na jugu, ki jih je že poprej podjarmilo nemško plemstvo. Na čelu nemškega plemstva so stali najprej Babenberžani, izza njih, ako prezremo Čeha Otokarja Přemislida, Habsburžani, s sedežem na Dunaju. Z zvijačo, ženit-

vijo, podkupovanjem in nasiljem ter brezštevilnimi umori so Habsburžani Avstriji pridružili še sosednji plemiški državi Češko in pa Ogrsko s Hrvaško ter s tem ustvarili Avstro - Ogrsko, ki jo je šele zadnja svetovna vojna razdelila na svoje naravne dele nazaj.

Kaj je bilo jedro plemiških držav in s čim so se vzdrževale? Jedro jim je bil kmet s svojimi žuljavim delom in pa plemič, ker obrt in trgovina sta bila šele v povojih, kjer pa sta se krepkeje razvila, sta se plemiške moči v obliki svobodnih mest kmalu osvobodila. Kmet je robotal, odrajtoval desetino grajščaku in plačeval glavnino od vsake glave v hiši; obenem je bil grajščaku vojak, on pa državi oficir ter obenem uradnik z večjimi pravicami kot pa današnji okrajni glavar. Imel je tudi pravico prve noči, to je do devišstva vsakega kmečkega dekleta; brez njegovega dovoljenja se ni smel kmet izseliti, ker je bil postavno privezan na grudo, ne oženiti. Posestvo je navadno pustil ob smrti očeta sinu proti plačilu gotove pristojbine, katere se še danes plačuje državi kot dedinska pristojbina. Ker zemlja je bila plemičeva, ne kmetova. Nasprotno je pa imel grajščak dolžnost skrbeti za tlačanovo varnost, v kateri namen mu je nudil ob časih nevarnosti svoj utrjeni grad ali pa posebne tabore. Grajščak sam je bil na svojih podložni obenem tudi vrhovni vojaški poveljnik. Seveda sta bila dostikrat oba skupaj tepena, kmet in grajščak, zlasti v turških časih, in nesreča je potem oba zbližala, Marsikak grajščak ni bil nič drugega kot boljši kmet, toliko da je bil »gospod« in ne tlačan. Razmerje med obema se je pa poslabšalo, ko je začel naš plemič posnemati razkošnost bogate francoske in italijanske gospode; zahteval je od kmeta čimdalje več. Sporj so se končali s tem, da se je tlačanova, oziroma kmetova dolžnost

Kaj je njim za to, če naši vojaki stradajo kakor psi, da so le oni siti. Ko bi bilo po mojem, vsi tisti, ki so provzročili to nesrečno vojsko, morali bi kar po vrsti viseti na vejah.

»Zena, molčite! Če vas naznanim, bode te sedeli najmanj leto dni!«

»Le kar naznanite me, le! Pa recite, da ne samo zapro, ampak kar ustrele me naj! V slučaju, da bi mi pokončali sina, pač tudi moje življenje ni piškavega oreha vredno. Torej, sem li zato stradala in trpela za svojega sina, da mi ga zdaj umorijo ko divjo zver? Žival je za pobiti, ne pa človek!«

Starki se je tresel glas razburjenja, a tudi župnik se je vedno bolj razvnel nad toliko predrznostjo kmetske žene. Ni bil vajen, da bi mu kedo izmed njegovih, v obče tako pokornih ovčic, upal tako odločno in brez strahu povedati svoje mnenje. Jezno je zavpil nad starko:

»Vi ste izdajalka, nič vredna ženska stel! Glejte, še celo Nemci, ki so čisto en tuj narod, so se združili z nami, da nam pomagajo zatreti sovražnika. A vi —?«

»Da, da, gospod župnik, še celo Nemci nam pomagajo pobijati lastne brate, to je res. Nemci — ha, od njih, ki so nas vedno zatirali, pa nikar ne pričakujemo nobene poštene pomoči. In menda so prav Nemci tisti, ki so vojsko nahujskali. A meni se zdi, da bodo to hujskanje presneto drago plačali!«

Župnik je prebledel. Od kod ve ženska vse to? Z nekoliko mirnejšim glasom je začel:

»Motite se žena! Kaj takega vam je morada pravil vaš sin, a to ni res. Nemci so nedolžni. Vojska je morala priti in sicer zato, ker so Srbi, katere vi imenujete brate, umorili našega prestolonaslednika in njegovo blago soprogo. To, edino to je pravi vzrok vojske. Na vsezadnje boste vi še rekli, da so Srbi prav storili, ker so umorili prestolonaslednika.«

»Bog varuj! Morilec, ki je položil svojo zločinsko roko nanj, je vreden smrti. Pa samo morilec, pravim, drugi pa ne. Sicer mi

pa ne gre v glavo, da bi se zaradi smrti dveh ljudi moralo napovedati tako grozovito klanje. Pomislite nekoliko nazaj. Ni še posebno dolgo, ko je neki laški zločinec umoril našo cesarico Elizabeto. Morilca so zaprli. Nikomur pa ni prišlo na misel, da bi zato, ker je bil morilec slučajno Italijan, napadli Italijo kar s celo vojsko. Kaj pravite vi k temu? Ali je bila cesarica Elizabeta toliko manj vredna?«

»Hm, hm, tisto je bilo pa zopet drugače. Takrat — pa kaj bi vam razlagal, vi bi tega itak ne razumeli. Sedanji umor se je pa moral maščevati.«

»No dobro, naj se pa maščuje. A povejte mi, gospod župnik, kdo bo pa maščeval vse one milijone ljudi, ki bodo v strahotni vojski po nedolžnem umorjeni? Otroci umorjenega prestolonaslednika se bodo vkljub temu, da nimajo starišev, kopali v milijonih. A kaj bodo pa počele tisočere siromašne sirote, katerim so pobili očete, kaj bodo počele zapuščene žene in kaj uboge matere? Kedo bo te maščeval, kedo? Kedo bo maščeval mojega dobrega Tončeta, če ga mi ubijejo, kedo —«

Dalje starka ni več mogla. Iz oči so ji pritekale grenke solze. Ne čakaje na župnikov odgovor, se je hitro zaobrnila in brez pozdrava zapustila župnišče.

Župnik je obstal sredi sobe, kakor okamenel.

»Torej tako daleč smo že, sikel je med zobmi. Huj, naznanil bi baburo. Pa kaj, slutim že, da imam več takih, ki jej slično mislijo. Če ji preskrbim ričeta, me bodo pa drugi začeli sovražiti. Huj, ne bomo strigli dolgo te kmetske druhali ne. In zdaj še ta bojna smola na vseh koncih in krajih. Propadli bomo, to je kakor pribito. Potem pa, o adijo srečni časi!«

Razburjeni župnik bi bil še nadalje prekoval sam sebi nesrečne dneve, da ga ni zmotila kuharica, ki je pokukala v sobo, hotela pogledati, kaj neki se je vendar zgodilo, da se »gospod« sami s seboj tako glasno kregajo.

Po dežju prišveti solnce. Tudi v temne dneve revne Fernadovke je posijalo žarko solnce in še mnogo prej, nego je ona sama pričakovala.

Takoj ko je prišla iz župnišča domov, ji je prinesel železniški uslužbenec neki brozjav.

Z mrzlično naglostjo je razvila papir in urno preletela z očmi kratke vrstice:

»Sem lahko ranjen. Pridem jutri z vlakom domov. Vaš Tonče.«

Stara ženica se je zasukala kakor vrtalka in prav malo je manjkalo, da ni glasno zavriskala.

»Pride, pride, pride«, je klicala kakor v omotici ter hitela poljubovat papir, ki ji je prinesel to veselo novico . . .

Še tisti večer je srečna mati naprosila pri svojem sosedu voz in konja, drugo jutro se je pa na vse zgodaj odpeljala na kolodvor po sina.

In Tonče je res prišel. Bil je še vedno tisti ljubeznivi in dobrovoljni Tonče kakor prej, le v lice je bil precej shujšan in na desno nogo je šepal. Z materino pomočjo se je vsedel na voz, na kar sta se odpeljala proti domu.

Med potjo nista mnogo govorila. Bila sta preveč srečna. Zmanjkalo jima je besed . . .

Ko sta se peljala mimo župnišča, je stal župnik pri oknu, a dočim je spoznal naša znanca, se je hitro umaknil.

Mati in sin sta ga zapazila.

»Glej ga glej«, se je razhudila mati, »na mesto da bi nama privoščil prijazno besedo in se z nama vred poveselil, se pa skrije. Nima mirne vesti ta človek.«

Tonček je dejal smehljaje:

»I kaj mu pa hočete, mati, On živi le zase in za svoj žep. Kaj ga briga vse drugo. In kakor prej ni čutil vašega gorja, prav tako tudi ne more občutiti one blažene sreče, katere sva sedaj deležna midva.«

Po teh besedah je vrli sin objel svojo drago mamico, ter jo krepko stisnil na svoje ljubeče sinovsko srce . . .

grajščaku nasproti natančno zapisala, kar so naši kmetje imenovali »pravda«, to je toliko kot pravica. Ker pa je imel s posestvom grajščak kmeta v rokah, zlasti pri oddaji posestva dediču, je ostala »pravda« le zapisana na papirju, delalo se je pa s kmetom še slabše nego prej, ker je grajščak vedno več rabil, ako je hotel živeti enako svojim francoskim in italijanskim tovarišem, ki so mu bili vedno vzor. Tako se je vnel med kmetom in grajščakom iznova prepir, boj za »pravdo« **staro zapisano pravdo**, v nasprotju z ono, ki jo je uveljavljal grajščak kot močnejši. Prišlo je parkrat do odkritega upora; zlasti drugič, v 16. stoletju, ko so si naši kmetje že izvolili svojega kralja, **Matijo Gubca**, zažigali gradove ter proglasili splošno kmečko svobodo in neodvisnost, gotovo vsi v podzavestnem spominu na nekdanjo svojo neodvisno kmečko državo. Toda kratek je bil obstoj te druge kmečke države; kmetje so sicer radovoljno šli v boj zanjo, toda oklep, šljem, meč in sulica sta pri Brežjicah po dolgem trdovratnem boju zmagala cepce in koso; kmet je bil premagan in je bežal na vse strani. Njegovega kralja Matijo Gubca so vjeli plemiči, ga odpeljali v Zagreb, kjer so ga ob svečani asistenci zagrebskega nadškofa in druge duhovščine, ob pokanju topičev in zvonjenju vseh zvonov posadili na razbeljen železen prestol, mu posadili na glavo razbeljeno krono, v roko pa potisnili razbeljeno žezlo ob splošnem krohotu vseh — — —

Kje je slovenski umetnik, da nam predoči sliko, ki spada v vsako kmečko hišo?

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarstvo

Srbija do katastrofe leta 1915.

Po podatkih Koste Stojanovića, bivšega ministra za trgovino. (Konec.)

Veliko vlogo v gospodarskem življenju Srbije pa bodo igrali rudokopi. Do sedaj se jim ni posvečala pozornost, ki jo zaslužijo; večinoma so bile temu vzrok neprestane vojne. Produkcija rudnikov se je cenila leta 1900. samo na 2 do 3 milijone frankov, leta 1912. pa se je zvišala njena vrednost na 20 milijonov frankov. Vendar je to le malenkosten del bogastva, ki leži še tam neizrabljeno pod zemljo. Produkcija se bo in se mora hitro večati. Glavni produkti srbske rudarske industrije so: rjavi premog, železo, zlato, baker, svinec in antimon. Večino teh rud, zlasti baker, so izvažali. Rjavi premog ima Srbija v velikanskih množinah in ga bodo sigurno izvažali. Vendar ga je bilo do sedaj vsled slabega izrabljenja premogokopov še za dom premalo.

Kar se tiče trgovine, se mora reči, da je vsa zunanja politika stremela za tem, da zagotovi Srbiji prosti gospodarski razmah. Največ je trgovala Srbija z Avstro - Ogrsko, Nemčijo, Anglijo, Francijo, Italijo, Romunijo, Turčijo in Rusijo. Izvoz je bil navadno večji od uvoza. Povprečno se računa, da je znašal izvoz do leta 1912. letno 130 milijonov frankov, uvoz pa 80 milijonov frankov, da je imelo srbsko gospodarstvo potemtakem celih 50 milijonov frankov letnega kosmatega prebitka. Ta dobri gospodarski položaj nam pojasnjuje tudi veliko stalnost dinarja na mednarodnem trgu, ki je notiral še leta 1915. po umiku Srbov 80 cent., medtem ko je stala že takrat italijanska lira precej nižje.

Srbija je izvažala predvsem poljedelske produkte, živino in produkte poljedelske industrije. Izvažala je tega tako mnogo, da je bil s tem krit uvoz množine drugih predmetov. Uvažala je mineralne izdelke, kemikalije, suknene izdelke (v velikih množinah), pohištvo, orodja, papir, steklo, navadne kovine in kovinske izdelke, dalje stroje vsake vrste in ure.

Površina novih pokrajin, ki jih je Srbija pridobila v balkanskih vojnah, znaša 32.000 km² z 1.300.000 prebivalci. V razliki s Staro Srbijo je bilo tu mestno prebivalstvo moč-

neje zastopano; obdelana zemlja je bila v posesti »spahijev« in meščanov. Mali kmetje so se pečali bolj z živinorejo kakor s poljedelstvom. Malega posestva je bilo zato samo 10 do 15 odstotkov, dočim je doseglo isto v Stari Srbiji 50 do 60 odstotkov. To so bili pač ostanki turškega gospodstva. Spričo redko naseljenega prebivalstva, pomanjkanja poljedelskega orodja in strojev, — pluga skoro niso poznali — in male industrije lahko cenimo narodno premoženje novo zavojevanih pokrajin le na eno tretjino onega v Stari Srbiji. Po statistiki bivšega trgovskega ministra Koste Stojanovića je znašalo narodno premoženje Nove Srbije 2½ milijardi frankov s 500 milijoni letnih dohodkov. Vse premoženje Srbije, povečane po vojni leta 1912/13. je torej predstavljalo vrednost 10 do 11 milijard frankov z letnimi dohodki okrog 2200 milijonov frankov. Celokupni proračun dežele je znašal 280 milijonov frankov, od česar odpade 230 milijonov na državni proračun, in 50 milijonov na proračun samostojnih občin.

Do leta 1912. je dolgovala Srbija vsled vojnih stroškov leta 1876. in za zgradbo železnice približno 700 milijonov frankov. V sledeči vojni si je izposodila v inozemstvu še 250 milijonov frankov. Do svetovne vojne se torej znašali srbski državni dolgovi okroglo 1 milijardo frankov. »Uprava fondov« in drugi kreditni zavodi so dolgovali tujezskim bankam 200 milijonov frankov. Srbija je bila torej v inozemstvu zadolžena. Skupne z eno desetino svojega narodnega premoženja. Vsako tujezemsko posojilo pa je bilo Srbiji v korist, ker se je z dolgovi povečalo tudi narodno premoženje in to v mnogo večji meri kakor dolgovi. Po približno 10 letih mirovne dobe bi bila dosegla letna produkcija 2½ do 3 milijarde frankov budget 400 milijonov frankov bi bil z lahkoto krit. Vse te račune je prekrizala svetovna vojna, ki je ustavila vsak razvoj.

Poglejmo še kroženje denarja! Do svetovne vojne je imela Srbija 50 milijonov dinarjev denarja v srebru, niklju in bakru. Narodna banka je izdala z legalnim kritjem za 60 milijonov bankovcev. S pomočjo države se je zvišala ta vsota na 100 milijonov dinarjev. Tekom vojne pa to ni zadostovalo. Vsa uvozna trgovina je plačevala uvoženo blago v čekih, ki so bili pod državnim nadzorstvom. Pritok zlata v deželo je ponehal, ker je ponehal izvoz. To dejstvo je povzročilo visoko vrednost zlata, ki je dosegel 25 do 30 odstotkov, kakor v dobi velikih kriz leta 1890. Bankovci, katerih vsota se je zvišala na 300 milijonov dinarjev, so bili kriti z zlatom, ki se je nahajalo po večini v francoskih zalogah, v obliki posojila srbske države.

Pri umiku Srbov ni mogla rešiti narodna banka več kot 60 milijonov v srebru in papirju. Ostalih 300 milijonov kovinskega in papirnega denarja je ostal med narodom v okupiranih krajih. Velik del te svote so vzele zmagovalci s silo ali z umetnim znižanjem kurza. Dohodki okupirane Srbije so bili cenjeni na 6 milijonov dinarjev letno. Koliko bankovcev je izdala Avstro - Ogrska vlada v Srbiji brez kritja, se ne da natanko določiti. Po dveh letih okupacije se je računalo na 500 milijonov nepokritih avstrijskih bankovcev v Srbiji. Vsega skupaj je ostalo v rokah srbskih državljanov približno 1½ milijarde avstro - bolgarskih bankovcev.

Srbske dežele so vsled vojne močno trepele. Samo na mestih, poškodovanih vsled obstreljevanja, izropanja in navalov se je cenilo škode najmanj za 600 milijonov dinarjev. Vse železnice in prometne zveze so bile poškodovane, vsa paroplovba po Donavi uničena, žetev je izostala. Škode je bilo ogromno, ceni se približno na 8 milijard dinarjev. Za vzdrževanje ubeglega prebivalstva je znašal srbski proračun v tujini 240 milijonov frankov. Armado so vzdrževali zavezniki.

Celokupne škode na materialu, delavnem kapitalu in vojnih dolgovih znašajo torej okroglo 10 milijard dinarjev. Seveda je

treba pomisliti, da se tiče to samo Srbije, ne pa ostalih novo prirastlih krajev.

Vprašanje, koliko vojne odškodnine dobi bivša Srbija, je zato velikske važnosti. S premišljenim delom, z razvito industrijo in pridnostjo vsakega posameznega državljana v kraljestvu SHS, bomo prebili prvo težko dobo. Ne bo dolgo, da bo rodilo naše narodno gospodarstvo stoterne sadove, da bomo ena najbolj cvetočih držav v Evropi. Potem bodo pozabljena vsa bremena vojne in spoznali bomo, da je prav, ker je prišla.

Dopisi.

Iz Št. Janža na Dolenjskem. (Na naslov višjim vojaškim oblastim.) Kmečki posestniki se v polni meri zavedamo svojih državljanskih dolžnosti. Davek v denariu in krvi smo brezhibno dajali celo sovražnim Habsburžanom. tembolj poznamo danes državljanske dolžnosti, ko potrebuje nujno pomoči naša svobodna, res narodna država S. H. S. Iivakrat izdajalec domovine tisti, ki bi se hotel v tem oziru odtegovati ali prikrivati. Hudo je za mlade posestnike, ki so še v nabornih letnikih, a morajo zapustiti dom brez delavnih rok in brez potrebnega vodstva. Ravnotako udarjeni so stari, slabotni kmetje, ki morajo izpustiti v ta namen svoje krepke sinove, ki so nosili vse delo na posestvu. Toda eni kot drugi, kar jih je narodno zavednih in o politič. položaju poučenih, izpolnijo svojo domovinsko dolžnost brez mrmranja. Toda po deželi — najbrž tudi v mestih — pa je mnogo nemaničev, delomrznih, ki bi jih nihče ne pogrešal, ako bi bili poklicani v obrambo domovine. A taki jazbeci se skrivajo ali v naihuiši stiski se odločijo za par tednov iti delat v rudnik. Znano je, da so rudarji oproščeni vojaških vaj. Zgledi teh plašljivcev že okužujejo kmečke sloje. Ko bo minula doba vojaških vaj, bodo takoj zapustili rudnik ter se posmehovali vsem državnim in vojaškim oblastim. Dognati bi torej bilo treba, kateri delavci so se sprejeli v rudnike po razglasu orožnih vaj. Taki zaplečniki bi se naj ali službeno zavezali, da morajo ostati v rudnikih za daljšo dobo ali pa se naj takoj izroče vojaški oblasti. Za vse državljane veljajo enake pravice, zato pa tudi morajo vsi prevzeti enake dolžnosti.

Iz Blok. Duhoviti »Domoliubov« dopisnik iz Blok se v zadnji številki spodtikuje nad predsednikom kr. org. JDS. g. nadičteljem Jugom. češ, da bo on kot »neodvisen kmet« gotovo zastopal kmetске interese. Rečem pa lahko, da ima zgoraj imenovani vsaj toliko pojma o kmetijstvu, kakor »Domoliubov« dopisnik, ki je baže velika opora SLS. Predbacia tudi, da je bil g. Mršek, ki je sedaj socialist, prej hud »liberal«. Kai naj pa rečemo o vseh tistih socialistih, ki so bili prej ravno tako vneti »klerikalci« in največja opora SLS na Blokah in pri Sv. Trojici. Seveda dopisnik bi rad, da bi vsi Bločanje trobili v isti rog in da bi on prišel zopet na površino. Predvoiskini časi so hvala Bogu minili. Ljudje znajo zdaj malo samostojno misliti.

Z Iga. Riba pri glavi smrdi. Ako naj naša občina ne pride v slabo ime rokovnjačev in ciganov, mora ji načelovati mož čistih rok in vzgled poštenja in reda. Ali pa ima naš župan Mencej take lastnosti? Jeseni, ko se je razkrojila armada, je njegov sin kupoval nalovljene (z drugimi besedami nakradene) vojaške konje po 50 do 70 kron, a prodajal jih je v Belokrajino in preko meje na Hrvaško po 500—600 K. Oče župan pa je izdajal uradna potrdila, da so se mogli izvažati. Tudi sam župan si je enega takih konj prilastil, ki mu ga je šele sedaj komisija pri klasifikaciji konj odvzela. Kapitan, ki je vodil komisijo, je župana očitno, pošteno opral ter zahteval od orožnikov, da ga morajo nanzaniti. Ker zaupamo v nepristransko pravičnost orožnikov, smo prepričani, da se je to tudi zgodilo. Poštene občane nas je sram, da nas oblasti sodijo po zgledu našega občinskega poglavarja. Take morale se je na-

učil naš župan pod zaščitniki dr. Šusteršičeve strahovlade. On še vedno veruje, da se bodo ti »zlati časi« vrnili, zato javno naglašal: »Mi še bomo zmiraj tisti, kar smo bili pred vojno!« Lahko si mislimo, odkod mu prihaja taka potuha. — Sicer pa je pri nas na lgu zabavno, prav po republikansko. Dnevi so prekratki, treba je izrabiti tudi temne noči. V »Društvenem domu« se giblje naša mladina, posebno ženska, če treba tudi do polnoči. Toda ne mislite si kaj slabega, saj nadzoruje telovadbo sam gospod kaplan. Le na ta način je mogoče, da se odvrne mladino od »nevarnega« Sokola, ki ne zna nuditi takih zabav.

Trgovina in industrija.

Koks za obrtnike naroča iz Šlezije »Urad za pospeševanje obrti« v Ljubljani. Cena bo 30—35 kron za 100 kg. Naročila naj se takoj prijavijo omenjenemu uradu.

Pristojbine za izvoznice. Naše ministrstvo za prehrano je določilo za vsako izdano izvoznico 10 K pristojbine v prid ubožne akcije.

I. jugoslovanska tovarna za svalčice in svalčični papir je začela obratovati v Karlovcu.

Krone na Češkem. Češki finančni minister je izdal naredbo, da ni nihče primoran sprejeti v plačilo eno- in dvakronskih bankovcev za več kot za 20 kron.

Sladkorja bo kmalu dovolj. Ministrstvo za prehrano poroča, da bo v najkrajšem času dovolj sladkorja za naše kraljestvo. Prodajal se bo po monopolnih cenah v vseh trgovinah.

Prenos tujih delnic je prepovedan. Trgovinsko ministrstvo je prepovedalo prenos (transakcijo) delnic, ki so v rokah podanikov sovražnih držav, na jugoslovanske državljanke.

Sladkorne tovarne v Jugoslaviji. V naši novi državi imamo do danes 8 tovarnen za izdelovanje sladkorja: v Beogradu, Čupriji, Osjeku, Vrbasu, Usori, Baranjaru, Bečkeru in Červenki. Prve štiri tovarne imajo tudi čistilnice (rafinerije), torej proizvajajo beli sladkor, zadnje štiri izdelujejo le surovi sladkor, kakršen se nam zadnje čase prodaja. Vse te tovarne so predelale na leto 600 milijonov kg sladkorne pese t. j. 100 milijonov kg več kakor je potrebno za prebivalstvo naše države, ako računamo na vsakega prebivalca povprečno 5 kg sladkorja.

Izmenjevalna trgovina z Nemško Avstrijo. Med našo državo in Nemško Avstrijo se je sklenil dogovor za izmenjevalno trgovino (kompenzacija). Iz Avstrije se sme uvoziti raznih strojev za 20 milijonov, raznih barv za 4 milijone ter primerna količina drugega blaga, ki ga pri nas primanjkuje npr. soli, železa itd. Prošnje za uvoz je pošiljati »Centralni upravi za trgovski uvoz« v Ljubljani.

Obrtna banka v Beogradu se snuje, ki bo preskrbovala male obrtnike s kreditom in potrebnim blagom.

Trgovci in obrtniki, ki bi se hoteli naseliti v Bitolju (Nova Srbija) z ugodnimi pogoji za bodočnost, naj se oglašijo pri Trgovski in obrtni zbornici v Ljubljani.

Uvoz iz Italije. Naše trgovinsko ministrstvo je odpravilo izredne carinske tarife za uvoz raznega blaga iz Italije. Odslej veljajo torej tudi za blago iz Italije navadni tarifi, kakor so sploh za države, s katerimi imamo trgovske pogodbe.

Cene živini padajo. Na zadnjem tedenem sejmu v Zagrebu se je pokazalo, da cene živini polagoma padajo. Govedo se je plačevalo po 8—9 K, prašiči 15—18 K, tele pa 7—10 K za kg žive teže. Tudi za plemenske svinje je cena padla.

Otrobe oddaja pisarna Zitnega zavoda v Ljubljani ob delavnikih od 10—12. dop.

Državna tovarna za milo v Spodnji Šiški se opusti ter likvidira.

Avstrijski Lloyd — italijanski. Največje parobrodno podjetje bivše Avstro-Ogrske je bil takozvani »Lloyd« v Trstu. Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1836. ter je imelo do pričetka svetovne vojne 75 milijonov premoženja. Ker je večina delnic v italijanskih rokah, je postalo društvo sedaj veliko italijansko podjetje.

Italijani bi radi dobili naš les. Laški listi se jeze, ker so sklenile velike francoske tvrdke dogovor z društvom »Sava«, kjer so včlanjeni vsi jugoslovanski producentje lesa. Italijani pišejo, da bi se moral jugoslovanski les porabiti za izplačilo vojnih stroškov, ki jih bo morala plačati bivša Avstro-Ogrska.

Škoda na železnicah v Srbiji, ki so jo napravili sovražniki med vojsko, je cenjena na 130 milijonov dinarjev.

Nove banke v Dalmaciji. V Dubrovniku so otvorili dve banki z domačim kapitalom. Pomorsko banko za organiziranje pomorske industrije in trgovine ter Srbsko osrednjo banko. Kmalu se ustanovi še francosko-ameriška banka.

Politične vesti.

Dve važni vesti iz Pariza sta prispeli koncem pretečenega tedna. Prva vest pravi, da se bo vse delo zaradi naših mej na Korškem in Štajerskem na novo pričelo, ker Italija želi, da se prej rešijo njene meje. To bi bil uspeh za Italijo, za nas pa neugodno. Upajmo, da so vest spravili v svet Italijani kot svojo pobožno željo. Druga vest pa pravi, da se je med Francosko in Jugoslavijo sklenil vojaški dogovor. Te vesti pa so se Italijani resno prestrašili, toda verjetna pravni, ker se take stvari ne obešajo na veliki zvon.

Narodno predstavništvo. Seje Narodnega predstavništva v Beogradu se vršijo v znamenju ljutih bojev med radikali in demokraci, vsled česar ne pride parlament do uspešnega dela. Večinoma se vrše le glasanja o veljavnosti mandatov. V seji dne 21. t. m. je povedal trgovinski minister, da je parlamentu Zedinjenih držav predložen zakon za pomoč pri obnovi malih držav. Te dni se vrši v Parizu sestanek trgovskih zbornic za sklepanje trgovske zveze med našo državo in med severoameriškimi Zedinjenimi državami.

Dalmatinsko prebivalstvo za Jugoslavijo. V tistem delu Dalmacije, ki ga imajo Italijani zasedenega, se je izjavilo za Jugoslavijo 286-674 prebivalcev izmed 310-513. Izjave ni moglo podati 12-989 duš. Le 3¼% vsega prebivalstva se ni hotelo izjaviti za našo državo.

Vojni dolgovi Avstro-Ogrske. Izročitev mirovnih pogojev Nemški Avstriji se je zakasnila poglavitno zaradi tega, ker si mirovna konferenca ni na jasnem, kdo naj trpi ogromne vojne dolgove bivše Avstro-Ogrske. Zastopniki osvobojenih dežel (Jugoslavija, Čehoslovaška, Poljska) se branijo teh dolgov, ker jim je bila vojna vsiljena.

Mirovni pogoji — Novi Avstriji. Tako ime bo dala antanta Nemški Avstriji. Po poročilih nemškega izvoja se sodi, da bodo obsegali pogoji, ki jih predlože Nemški Avstriji, nastopne točke: 1. Brezpogojni odstop od zveze z Nemčijo in opustitev vseh priprav za poznejšo zvezo. 2. Načelno pripravljenost za pristop k podonavski federaciji, pri čemur je mišljena za sedaj le gospodarska in finančna skupnost, pod nadzorstvom zveze narodov. Politično se Nemška Avstrija nevtalizira. 3. Plačilo znatne vojne odškodnine v zlatu. 4. Prevzetje vojnega posojila skupno z Ogrsko. 5. Priznanje mej, pri čemur se odtrga od Nemške Avstrije Češka, Moravska, znaten del Šlezije in Južne Tirolske, Koroške in Štajerske. 6. Ljudsko glasovanje v Zapadni Ogrski. 7. Ureditve notranjih razmer po intencijah entente. Ako Nemška Avstrija teh pogojev ne bi sprejela,

bi ji ententa zaprla dovoz živil in bi ji naložila toliko finančno breme, da bi dolgo ne mogla misliti na samostojnost. Ti pogoji še niso uradni, a vsekakor jih zvemo do prihodnjega tedna.

Mirovni pogoji za Nemško Avstrijo. »Allgemeines Handelsblatt« je izvedel za te-le mirovne pogoje Nemške Avstrije: 1. Priznanje treh novih držav. 2. Odprava vojaške dolžnosti v Nemški Avstriji. 3. Preosnova nemško-avstrijske armade v policijsko četo. 4. Oddaja municijskih vozov in težkih topov. 5. Porušenje nemško-avstrijskih trdnjav. 6. Sodno zasledovanje onih oseb, ki so se pregrešile na ta ali drug način pri vojnih operacijah. 7. Plovstvo na Donavi se podredi zvezi narodov. 8. Banat s temešvarskim komitatom pripade Jugoslaviji. 9. Rumunija dobi velik del Erdeljskega. 10. Južna Tirolska pripade Italiji. 11. Koroško do Št. Vida in Štajersko do Lipnice dobi Jugoslavija. 12. Med jugoslavijo in Čehoslovaško se osnuje približno 20 km široki pas.

Koliko prebivalcev bo štela Nemčija? Pred vojno je imela Nemčija 66¼ milijona prebivalcev. Med vojno je umrlo 4 milijone ljudi več, kot se jih je rodilo. Vsled mirovne pogodbe izgubi Nemčija nad 6 milijonov duš, torej jih bo štela v novih mejah le 56 milijonov.

300 milijonov K davka na dolgu je zapustil Nemški Avstriji bivši nadvojvoda — divja zverina Friderik. Davčna oblast zapleni njegovo palačo na Dunaju, a še ne bo krita.

Meje med Čehoslovaško in Poljsko so določene očitno v prid Poljski. Med drugim dobi Poljska tudi del Pruske Šlezije, do katerega ozemlja nimajo Poljaki ne jezikovnih, ne zgodovinskih pa tudi gospodarskih pravic ne. Istotako pripade poljski državi Bohumin in večina rudnikov v karvinskem in ostrovskega okrožju.

Češki obračun s Habsburgovcem Friderikom. Posl. dr. Bartošek je predlagal v češkem parlamentu, naj se vse premično in nepremično premoženje krvnika Friderika zapleni, izkupi pa se naj porabijo za odškodnino političnim preganjencem, ozir. njih sirotam. Dokazano je namreč, da je vse politično preganjanje Slovanov vodil in izvrševal takozvani vojni nadzorovalni urad po ukazih Friderika Habsburškega.

Čehi in Galicija. Antanta namerava baje izročiti Čehom upravo Galicije, da se na ta način ublaži poljsko-ukrajinski spor. Češka republika si posebno želi bogate vrelce nafte in petroleja v Galiciji. Ukrajinci podpirajo češke težnje iz sovraštva do Poljakov.

Italijanska strašila za Reko. Bolj ko se bliža vprašanje Reke rešitvi, bolj tudi rožljajo Italijani. Vsa okolica je polna italijanskega topništva. V pristanišču so tri največje laške vojne ladje. Zadnje dni sta prišla na Reko dva bataljona prostovoljcev. Mladenci so baje prisegli, da so pripravljeni žrtvovati se za Reko, dokler ne bo treba — bežati.

Dalmatinska duhovščina za plemensko in versko strpnost in spravljivost. Katoliška in pravoslavna duhovščina je zborovala nedavno v Bitolju pri Sinju ter sprejela resolucijo, v kateri izjavlja: 1. Ne poznamo razlike med imeni »srbski« in »hrvatski« ter nam je prav, ako nas nazivajo Srbe ali Hrvate, ker so nam politični cilji isti. 2. Obojni duhovniki imamo med narodom isti poklic t. j. vzgajati ljudstvo po evangelijskih načelih. Zato smatramo za svojo dolžnost, da premagamo vse ovire in pripravljamo pot k vzajemni ljubezni in strpnosti med duhovščino in verniki. 3. Prepričani smo, da bi bil kulturni boj v našem narodu škodljiv in poguben, ker je narodu treba vzgoje miru.

Ameriška misija odšla z Dunaja. Ameriška študijska misija, ki se je mudila na Dunaju 5 mesecev, je svoje delo končala ter odpotovala v Pariz.

Čehoslovaški konzulati v naši državi. Kmalu se ustanove čehoslovaški konzulati na Reki, v Zagrebu in Sarajevu.

Preki sod v Sarajevu je odpravljen.

Jugoslovanski poslanik v Berlinu. Časopisi raznašajo še nepotrjeno vest, da bo imenovan za poslanika v Berlinu predsednik hrvatskega časnikarskega društva v Zagrebu g. Toni Šlegel.

Nemčiji se je rok za odgovor podaljšal. Na prošnjo nemških mirovnih delegatov se je podaljšal rok za odgovor na mirovne pogoje do 29. t. m. Do tega časa torej še ne bomo zvedeli za naše severne meje.

Nemška Avstrija razpada. Solnograško si je postavilo svojo vlado, ki se upira skupnemu gospodarstvu z Dunajem. Nova vlada prepoveduje naseljevanje Dunajčanov na Solnograško ter noče pošiljati davkov osrednji vladi na Dunaj.

Za dunajskega župana je izvoljen socialni demokrat Jakob Reumann.

Ženska volilna pravica na Francoskem in v Ameriki. Francoska zbornica je sprejela z ogromno večino zakonski načrt, ki daje ženskam aktivno in pasivno volilno pravico v vseh zastopih. Istotako je sprejel kongres Zedinjenih držav žensko volilno pravico z ogromno večino. Za svetovnimi državami tudi mi ne bomo mogli zaostati.

Tedenske vesti.

Čistite javne pečate! Še vedno imamo polno samonemških razne orožniške postaje) in dvojezičnih uradnih pečatov (pošte, občine itd.). Novi pečatnik se danes res težko naroji, ker manjka materiala ter je delo predrago. Toda dvojezični pečati se lahko z nožičem popravijo, da se izreže nemško besedilo. Posebno občine po Kočevskem imajo še mnoge polovice nemške spake na pečatih, a s takimi se pošiljajo vloge celo v Beograd.

Banka Slavija v Ljubljani je podpisala 1 milijon našega državnega posojila.

Umestna radovednost. Podpisovanje prvega našega vojnega posojila gre k zaključku. Uspeh se kmalu razglasi. Glavno glasila SLS je stavilo sledeča vprašanja: Koliko državnega posojila so podpisali častniki, ki so preživeli bojni vihar na varnih postojankah v zaledju? Koliko industrialci, katerih podjetja so delovala vso vojno in jim donasala milijone? Koliko trgovci - dobavitelji, ki so se oproščeni vojaške dolžnosti, obogateli? — Radovednost je utemeljena. Mi pa pristavimo še četrto vprašanje: Koliko državnega posojila so podpisali bogati samostani (Pleterje, Stična, benediktinci, minoriti itd.) in obsežne cerkvene družbe?

Ne kupujte od tujih državljanov! V drugem članku je povedano, da se bo premoženje podanikov neprijateljskih držav pri nas zaseglo. Temu se hočejo tujci (Nemci in Madžari) izogniti na ta način, da skušajo brž prodati svoja posestva, hiše, delnice itd. našim ljudem. Pred takim nakupom se resno svari, ker bi lahko kupnino izgubili.

Sekanje v graščinskih gozdih. Ponekod hodijo kmetje sekat les v gozdove, ki so pod državno upravo, bodisi, da so slabo poučeni ali pa od hudobnih ljudi nahujskani. Tako postopanje je kaznjivo kot navedna tatvina. Pametni kmetovalci naj na take gozdove pazijo kakor na svojo lastnino ter takoj naznanijo vsako tatvino. Njihova škoda bo, ako bodo gozdi opustošeni, preden pridejo v javno dobro. Kmetje, ki potrebujejo les za popravila v gospodarstvu, naj se obrnejo na dotične oskrbnike ali nadzornike, da jim nakažejo les po zmerni ceni.

Slavni naš operni pevec Fran Bučar, ki je deloval na svetovnih odrih zunanjih držav, se je sedaj vrnil v domovino. Imenovan je za vodjo slovenske opere in operete. Pri »Glasbeni Matici« prevzame pouk v solopetju, na operni šoli, ki se otvori na jesen, pa pouk v dramatičnem igranju.

Vojaki, ki so se razkropili po prodiraju Nemcev na Koroškem, naj se nemudoma prijavijo vojaškim oblastim v Ljubljani, Celju ali Mariboru. V tem slučaju se jim kazni odpusti ali jih doleti mila kazni, sicer pa zapadejo prekmurju sodu.

V Lešah na Gorenjskem so dobili električno razsvetljavo.

V Trebelnem pri Mokronogu so imeli do zadnjih časov kaplana, ki se ni med vojsko nič naučil (česarvno je bil menda vojaški kurat), a tudi pozabil ni na predvojne hujskarije. V omedlevice ga je spravljala posebno »Domovina«, ki jo ima naročenih več posestnikov, kateri mislijo z lastnimi možgani. Kaplan se je spravil nad šolsko mladino takih staršev ter obetal za darilo mašne bukvice, ako pregovore starše, da opuste »Domovino«. Butnil pa je ob trdo skalo, ker naš samostojni človek si ne pusti več predpisovati ne telesne ne duševne hrane. To je bilo mogoče le v avstrijski vojski. Starši so naročili otrokom, naj povedo kaplanu, da bodo že sami kupili otrokom molitvenike, ki ostanejo leta enaki, dočim jim »Domovina« prihaja z novicami in poukom vsaki teden nanovo.

Kakšne namene ima »Narodna obrana«? V Mariboru so nedavno ustanovili društvo »Narodna obrana«, ki bo baže izdajalo tudi svoje glasilo. Pri tem snovanju se postopa precej tajinstveno. Slovenska javnost prav nič ne ve, kateri krogi so ustanovili imenovano društvo, za kakšne cilje in v kakšnem obsegu. V nekem poročilu iz Šmartnega ob Paki beremo, da so na občnem zboru moške in ženske Ciril - Metodove podružnice ustanovili podružnico »Narodne obrane«. Ali ima morda novo društvo namen, da postane naslednica in dedič naše šolske družbe? Za tako preosnovo ima pa vendar pravico zvedeti vsa slovenska javnost, da zavzame svoje stališče.

Dr. Ivan Eržen — bivši večletni zobozdravnik v Gorici, se je naselil v Kranju ter odprl zobozdravniški in zobotehniški atelje.

V Mengšu se je zadnje nedeljo krepko oživela krajevna organizacija JDS. Pristopilo je okrog 90 članov. To število pa še narašča. Čast neumornim voditeljem! Novoizvoljeni odbor obeta najboljšo nade. Ljudstvo že komaj čaka, da se bo smel prirediti javen shod. Tudi za »Domovino« je lepo zanimanje. Prijavilo se je 7 novih naročnikov.

Razkrita zarota. Pri Mariji Snežni nad Cmurekom so zasledili orožniki obsežno zaroto proti naši državi, oziroma proti ondotni naši vojaški posadki. Iz Nemške Avstrije nahujskani in oboroženi domačini bi naj bili na dano znamenje napadli našo posadko za hrbtom. Vsak bi dobil na dan po 60 kron. Pri 27 zarotnikih so dobili celo skladišče pušk, nabojev, bodal in celo ročnih granat.

Knjigovodstveni tečaj. Kmetijska šola na Grmu priredi dne 10., 11. in 12. junija t. l. tridnevni knjigovodski tečaj s sledečim sporedom: Pomen knjigovodstva. Inventura početkom in koncem leta, tekoče knjigovodstvo, račun čistega dohodka in naznanilo za dohodninski davek. Tečaj se prične dne 10. junija t. l. ob 2. popoldne. Kdor se želi udeležiti enega izmed teh tečajev, naj se prikladi do 3. junija 1919 pri ravnateljstvu državne kmetijske šole na Grmu, pošta Novo mesto. Revnejšim da ravnateljstvo brezplačno prenočišče na razpolago.

Čebelarški tečaj. Kmetijska šola na Grmu priredi dne 11. in 12. junija t. l. dvadnevni čebelarški tečaj s sledečim sporedom: Življenje in oskrbovanje čebel. Sovražniki in boleznice čebel. Roji. Vzgoja matic. Čebelarске potrebnosti. Tečaj se prične dne 11. junija ob 2. popoldne.

Duhovniki so izključeni iz državnih služb. Naš minister za verske stvari je zahteval pri vseh ostalih ministrstvih, naj ne sprejemajo v državno službo duhovnikov in bogoslovcev, ki so dovršili bogoslovne študije.

Še ena slovenska kavarna v Mariboru. V Vetrinjski ulici je kupila gospa Stelcerjeva kavarno »Evropo«, ki je sedaj popolnoma prenovljena in prekrščena na ime »Narodna kavarna«.

Elektrarna v Laškem trgu, ki je last neke družbe iz Solnograda, je pod državnim nadzorstvom. Nadzornik je dr. Fr. Roš iz Hrastnika. Isti gospod ima tudi državno nadzorstvo nad imovino »Schulvereina«, »Südmarke« in »Schützenvereina« v Hrastniku.

V Vitanju so še vedno hudi nemškutarski petelini. Trgovec Jaklin je ob priliki prodiranja Nemcev iz Koroške proti Slov. Gradcu izjavil: »Naj pridejo tudi v Vitanje, da jim bom mogel kaj pomagati!« Krojač Vindernig pa je rekel: »Nemcem grem s sodo vina nasproti ter jim bom pomagal Slovence pobijati!« — Ali naše oblasti nimajo moči proti takim rogoviležem?

Za deško meščansko šolo v Ptujju je vložil mestni šolski svet prošnjo na višji šolski svet v Ljubljani. Taka šola je zelo potrebna za celi okraj, da se bo izobraževal kmetijski, obrtni in trgovski naraščaj.

Vinska veletrgovina Julius Pfrimer v Mariboru je stavljena pod državno nadzorstvo. Za nadzornika je imenovan g. Andrej Oset iz Tolstega vrha, ki so ga Nemci popolnoma oplenili.

Velika elektrarna na Fali nad Mariborom državna last. Pretečeni ponedeljek so prevzeli zastopniki naše deželne vlade veliko falko elektrarno. V komisiji so tudi general Maister, okrajni glavar dr. Lajnšič in vladni tajnik dr. Pfeifer iz Maribora.

Pod državno nadzorstvo so postavljene sledeče nemške in nemčurske tvrdke v slovenjebistriškem okraju: graščina Bistrica in njen gozdar Weigel; Herman Strassgüttel, trgovec v Slov. Bistrici; Kantz, gostilničar istotam. Machoritsch, gostilničar v Peklu; Karel Sima, trgovec istotam; Karel Zimmer, inšpektor južne železnice; Fr. Steinklauber, tovarnar v Pragerskem; E. Sicherl, trgovec v Spod. Polskavi; Štefan Rudolf, posestnik istotam.

Nova imena ulic v Celju. Celjski mestni svet je sklenil prekrstiti trge, ceste in ulice sledeče: Dozdanja imena obdrže: Koldvorska, Gledališka, Samostanska, Kovaška in Vrvarska ulica, Glavni trg, Ljubljanska cesta, Dolgopolje. Nova imena dobe: Trgi: Bismarckov trg = Krekov trg, Jožefov trg = Dečkov trg, Cerkveni trg = Slomškov trg, Wokaunov trg = Vrazov trg. Ceste: Graška cesta (do Dijaškega doma) = cesta Kralja Petra, (od Dijaškega doma naprej) = Mariborska cesta, Krožna cesta = Cankarjeva cesta. Ulice: Rotovška = Prešernova, Schillerjeva = Strossmayerjeva, Jahnova = Zrinjsko-Frankopanka, Rovska = Vodnikova, Hermanova = Miklošičeva, Karolinska = Gregorčičeva, Gizelina = Benjamin Ipavčeva, Nova = Razlagova, Spitalska = Kocenova, Traunova = ulica Matije Gubca, Savinjska = Kapucinska, Rakuscheva = Jurčičeva, Vrtna = Aškerčeva, Šolska (gornji del) = Pred grofijo, (spodnji del) = Na okopih, Kanalska = Soteska, Bogenasse = Ozka ulica, Bürgerschulgasse = Sodnijska steza, Freigasse = Zagata, Studenčna = Za kresijo, Lutrova = Trubarjeva, Gabriel Seidlova = Vegova, Hugo-Wolfova = Kersnikova, Poljska = Levstikova. Nabrežje: Franc Jožefovo = Savinjsko. Na novo se imenujete dozda še neimenovani ulici: 1. mimo nove gimnazije = Gimnazijska ulica; 2. od Hermanove do Poljske (mimo Rebekovih delavnic) = Ključavničarska ulica.

Prekrstitev ulic in trgov v Mariboru in v Ptujju. Ker bodeta gotovo v doglednem času Celju sledila tudi Maribor in Ptuj, usojamo si opozoriti na nekatere zaslužne štajerske rodoljube, po katerih bi se naj imenovalle nove ulice in ceste. Taki so: Slomšek, Davorin Trstenjak, Aškerc, Frauensfeld, Krepelj, Murko Anton, Meško, Vošnjak Miha in dr. Vošnjak, Dajnko Peter, Vraz Stanko, Macun, Volkmar Leop., dr. Kočvar Stefan, Prelog Matija, Miklošič, dr. Murko Matija, Orožen Ig. in Valentin, Pajk Janko, Rapoc, dr. Sernec Janko, Bezenšek, Vatroslav Holz, brata Ipavec i. dr. — Da mariborski rodoljubi ne pozabijo ljubljene generala Maistra, je itak umevno. Lutrova ulica naj bi se prekrstila ali v Trubarjevo ali Aškerčevo.

Ciganska nadloga zopet vznemirja obmejne kraje na Štajerskem. V Globokem pri Brežicah so v noči 18. t. m. oropali dve hiši. Ko so lomili v hišo veleposestnika Grego-

revčiča, so streljali v hišo in proti hlapcem, ki so hoteli prihiteti gospodarju na pomoč. Gospodar je skozi odprtino ustrelil ter zadel do mrtvega cigana Križa, doma iz Zlatarja na Hrvaškem. Šele nato so predrzni roparji bežali.

Vodja mariborskega magistrata, vladni komisar dr. Pfeifer, doma iz Krškega, je imenovan za vladnega tajnika.

Sokol v Sodražici je praznoval »Vesno svobode« 18. maja. V jutro so rogovi naznajali praznik. Ob 8 uri je pričela tekma. Tekmovalo je 8 bratov v prostih vajah, skoku v daljino in višino, dviganju bremen in teku. Ob enajsti uri je zbrane Sokole pozdravil brat starosta, za njim je govoril vadiatelj br. Faganelli sokolske besede. Na koncu govora je pozval brate, da dvignejo prapor in v dušah prisežejo zvestobo Sokolstvu in domovini. Fanfara je zadonela s pevanjem »Lepa naša domovina« in klici »Na zdar« so se Sokoli odzvali pozivu br. Faganellija. S tem je bil dopoldanski spored izčrpan. Popoldan je društvo poletelo v prosto naravo na Kadice.

Skušnje na podkovski šoli v Ljubljani se bodo vršile dne 28. in 30. junija t. l., in sicer 28. junija skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovskega tečaja, 30. junija pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj se pisмено javijo ravnateljstvu podkovske šole v Ljubljani do 15. junija t. l.

— **Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«** razpisuje tri nagrade v zneskih po 500, 300 in 200 kron za tri najboljše izvirne, še neobjavljene moške zборе, na besedila domačih pesnikov. Komponirani morajo biti v modernem duhu, a ne v pretežkem slogu. Društvo bo nagrajene skladbe dogovorno s skladatelji izdalo in si pridrži pravico prvega izvajanja. Nagrade bo prisodila en mesec po razpisnem roku posebna strokovna jury. Skladbe naj se pošlje nadalje do 30. junija 1919 na naslov Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« v Ljubljani, z imeni skladateljev v priloženih zaprtih kuvertah. Svetuje se, da ne pošiljajo skladatelji skladb v rokopisu, temveč v prepisu.

Državna posredovalnica za delo, podružnica za Ljubljano in okolico. V preteklem tednu od 19. maja do 24. maja 1919 je iskalo delo 194 moških in 70 ženskih delavskih moči. Delodajalci so iskali 129 moških in 57 ženskih delavskih moči. Posredovanj se je izvršilo 92. V delo se sprejmejo težaki, hlapci, viničarji, služkinje, kuharice, zidarji, opek-delavci, mizarji, žagarji, konjski in poljski delavci, krojači za veliko in malo delo, vajenci, pisarniške moči, delavci pri zagradbi hudournikov, čevljarski pomočniki, uradne sluge itd.

Književnost.

»Ljubljanski Zvon«. V letošnjem letniku »Ljubljanskega Zvona« zbujajo veliko pozornost zgodovinski roman znanega našega romanopisca dr. Ivana Tavčarja. Dejanje romana se vrši za časa tridesetletne vojne v Škofji Loki in okolici in opisuje vse grozote in podivjanosti tedanjega časa. Poleg glavnega romana prinaša »Ljubljanski Zvon« manjše novele, eseje in pesmi. V aprilovi številki je natisnjena krasna pesem Pavla Golije »Procesija«, ki je dobila častno nagrado. Ker sta odšla Oton Župančič in Milan Pugalj na daljši dopust, je prevzel s peto številko uredništvo lista znani literarni kritik dr. Glonar. — Naročniki na letošnji letnik »Ljubljanskega Zvona« se nekaj časa še sprejemajo, ker so še vse letos izišle številke na razpolago. Naroča se v Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica 6. Celoletna naročnina znaša 30 K.

Raznoterosti.

* Ubežni cesar Karel tudi Švicarjem ni dobrodošel gost. Nastonjen je v gradu Prangi.

Nedavno ga je na kolodvoru večja množica izžvižgala.

* **Riž v Srbiji.** Preteklo leto so poželi v stari Srbiji 488-000 kg riža. Cena rižu je za 1 kilogram 5 dinarjev.

* **Tobaka dovolj.** V Skoplju in Bitolju v Novi Srbiji so tobačne zaloge še tako velike, da je cela Jugoslavija s tobačnimi izdelki do dobra preskrbljena do jeseni. Posebna komisija je poslana v Macedonijo, da spravi tobak k nam.

* **Plen madžarskih boljševikov zasežen.** Iz Madžarske sta bežala v Rusijo oče in mati Bele Kuna. Na meji sta se obnašala nekam čudno, zato pa so ju prijeli in preiskali. Našli so pri njima ogromno količino zlata, draguljev in drugih raznih dragocenosti. Te stvari so komunisti zaplenili raznim budimpeštanskim meščanom in Bela Kun je hotel ta zaklad spraviti s pomočjo svojih staršev v Rusijo, ali romunske oblasti so ga zaplenile. Vrednosti je okoli pol milijarde kron.

Osvoboditev Koroške se je pričela.

Ljubljanski dopisni urad poroča z dne 28. maja ob 22. uri poluradno: V začetku tega meseca so Nemci iz Koroške brez vsakega povoda napadli in pognali naše maloštevilne posadke iz Slovenske Koroške ter prekoračili na ta način demarkacijsko črto. Vsi naši poizkusi, da bi jih mirnim potom pripravili do tega, da zapuste našo očetnjo, so ostali brezuspešni. Za časa pogajanj in tudi potem so Nemci obdelovali vsak dan naše predstraže z artiljerijskim in strojniškim ognjem in jih izživali. Tega stanja nismo mogli dalje trpeti, zlasti ne surovega postopanja z našimi brati v zavzeti Slovenski Koroški. Iz teh razlogov smo bili primorani, osvoboditi naše brate z oboroženo silo in pregnati mrzkega sovražnika z naše svete zemlje. Našim hrabrim vojakom je bilo zaukazano danes zarano, da napadejo sovražnika. Ta napad se razvija uspešno v vseh smereh in na mnogih mestih se Nemci v neredu umikajo, mečejo proč orožje in prepuščajo našim topove in ujetnike.

Ljubljana, 29. maja. (Uradno ob 18. uri.) Danes dopoldne je general Smiljanič posetil Sinčoves. Prebivalstvo je navdušeno pozdravilo generala in mu izreklo zahvalo za osvoboditev od nemško-koroškega terorja.

Naše čete dosegle Dravo.

Osvobojeni kraji: Spodnji Dravograd, Guštanj, Pliberk, Prevalje, Černa, Železna Kaplja, Sinčaves, Galicija, Dobrlaves.

Nemški odpor zlomljen!

Ljubljana, 29. maja. Ob 21:30 je došlo naslednje poluradno poročilo: Naše hrabre čete so s prirojenim jim navdušenjem zlomile vsak neprijateljski odpor in so dosegle Dravo. — S tem so rešile naš težko mučeni narod na Koroškem od nasilja in trpinčenja pobesnelih Nemcev in so zopet prinesle svobodo Spodnjemu Dravogradu, Guštanju, Pliberku, Černi, Železni Kaplji, Sinčivesi, Galiciji itd. — Še enkrat se je skupno prelivala kri Srbov, Hrvatov in Slovencev za celokupno ujedinjeno domovino.

Zadnje vesti.

Za sprejem prestolonaslednika v Ljubljani je dovolila naša deželna vlada večji kredit. Prestolonaslednik pride v Ljubljano takoj po sklenitvi miru.

Naše meje še vedno niso določene, toda pričakovati je odločitve do 10. junija. Nemci na Koroškem skoraj vsaki dan napadajo, a

naši jih točno odbijajo. Do večjih bojov pa najbrž sploh ne pride, ker pričakujemo iz Pariza odločen klic Nemcem, kako daleč se morajo umakniti. Naša pariška mirovna delegacija je dobila za odločilne dni iz domovine vplivne sosvetovalce iz vseh treh strank.

Župan — hujskač. Zaprl so župana iz Gozda nad Kamnikom Miklavža Kuharja, ki je hujskal fante, naj ne gredo k vojakom, ako pa pridejo orožniki po nje, naj jih ubijejo. Tudi je želel, naj bi prišli Italijani na Kranjsko. Ni treba naglašati, da je Kuhar pristaš Šusteršičeve politične šole.

Italijani zahtevajo del naše Gorenjske in Koroške. Zadnje čase so začeli Italijani popuščati glede Reke in Dalmacije, zato pa sedaj trdovratno zahtevajo dovozne ceste, t. j. vse železnice, ki vodijo v Reko in Trst. S temi železnicami hočejo dobiti gorenjo dolino Save in Drave, t. j. Bohinj, Jesenice, Beljak itd.

Naš državni proračun za leto 1919. do 1920. je že predložen finančnemu odseku. Izdatki znašajo 1394 milijonov dinarjev in 1600 milijonov kron, dohodki pa 519 milijonov dinarjev in 1195 milijonov kron, torej primanjkljaja 875 milijonov dinarjev in 405 milijonov kron.

Težave z agrarno reformo. Razprave o tej važni preosnovi v odseku beogradskega parlamenta so nekako obtičale. Nikakor ne bo mogoče celega vprašanja naenkrat rešiti. Dosedaj se je razpravljalo poglavitno le o Bosni. Vse skupine so za to, da se pri razlastitvi plača odškodnina dosedanjim lastnikom veleposestev.

Predsednik demokratskega kluba odstopil. Dr. Medaković je odložil predsedstvo demokratskega kluba. Kakor znano, so v demokratskem klubu naši poslanci ter je ta klub najštevilnejša združitev poslancev Narodnega predstavništva.

Naši delavci (rudarji) iz Westfalskega se kmalu vrnejo v domovino s posebnimi skupnimi vlaki. Sedaj je v naši državi za vse dosti dela in zaslužka.

Bivši zagrebški župan dr. Amruš umrl. V Zagrebu je umrl dne 26. t. m. bivši župan, navdušen Jugoslovian dr. Amruš.

Antanta zasede vse obmejne točke Avstrije s posebnimi komisijami, da se ne bodo živila, ki jih pošilja antanta Nemški Avstriji, izvažala preko meje.

Načrt za ustavo SHS predloži minister dr. Kramer v najkrajšem času Narodnemu predstavništvu.

Nemčija je pripravljena plačati 100 milijard vojne odškodnine, toda le pod pogojem, da se ji puste vse kolonije in vse doseđanje ozemlje na zapadu, kar ga zahteva Francija.

Železničarska stavka je izbruhnila po celi Srbiji, ker pa je vlada ugodila zahtevam glede osemurnega dela in gmotnih priboljškov, je promet zopet reden.

Švica se brani povečanja. Prebivalci Vorarlberške, zadnje čase pa tudi Tirolci izražajo željo, da bi se ločili od Nemške Avstrije ter se spojili s Švico. Švicarska vlada pa se teh sosedov brani, ker prav sluti, da bi Nemci radi ubežali le pred novimi davki in vojnimi odškodninami.

Odgovorni urednik: Emil Vodeh.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcijski »Domovine«.

Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.
Posamezna številka 80 vinarjev.
Uredništvo in upravljanje:
Sodna ulica št. 6, pritrilje desno.
Inserati po dogovoru.

Več hlapcev

proti dobri plači se sprejme takoj. — Zglasiti se je v »Državni posredovalnici za delo« Ljubljana, Gradišče št. 4.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.

Delniška glavica . K 15,000.000.—

Rezervni fondi . . . K 4,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici, Celju in Mariboru.

Sprejema

vloge na knjižice in na
tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

 Promese
k vsakemu žrebanju.

 Posojila
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica
avstrijske državne
loterije.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga s neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

2%

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,100.000.

Hranilne vloge K 42,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Največja slovenska hranilnica! Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica šte. 3,

je imela koncem leta 1918 vlog K 80,000.000
in rezervnega zaklada „ 2,500.000

 Sprejema vloge vsak delavnik.

Za varčevanje ima vpeljana lične domače hranilnike.

Hranilnica je pupilarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in
obligatornemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Delniška glavica: K 30,000.000. **Jadranska banka Podružnica Ljubljana.** Rezerve: okrog . K 10,000.000.

Centrala: TRST. — Podružnice: Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Metkovič, Opatija, Split, Šibenik, Zadar, Ekspozitura Kranj.

Sprejema:

Vloge na knjižice.

Vloge na tekoči in žiro račun
proti najugodnejšemu obrestovanju. —

Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Ceke, nakaznice in akreditive na vsa
tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na vrednostne papirje in na blago, le-
žeče v javnih skladiščih. Daje trgov-
ske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema:

Borzna naročila in jih izvršuje najku-
lantneje.

Brzljavi naslov:

 JADRANSKA.

Telefon št. 257.